

VIVERE!
VINCERE!
CREARE!

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації
до виконання дипломної роботи
випускників освітнього ступеня магістра
спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
освітньо-професійних програм
«Підприємницька діяльність в авіації»,
«Підприємництво та бізнес-технології»

Київ 2019

Укладачі: Н. В. Ушенко, В. С. Командровська, О. П. Овсак

Рецензенти:

В. М. Лич — д-р екон. наук, проф.
(Київський національний університет будівництва та архітектури);

Л. М. М'яких — д-р екон. наук, проф.
(Київський національний університет технологій та дизайну)

Затверджено методично-редакційною радою Національного авіаційного університету (протокол № 2/19 від 14.03.2019 р.).

П 32

Підприємство, торгівля та біржова діяльність:
методичні рекомендації до виконання дипломної роботи /
уклад.: Н. В. Ушенко, В. С. Командровська, О. П. Овсак. — К. :
НАУ, 2019. — 52 с.

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи складено згідно з Положенням про дипломні роботи (проекти) випускників Національного авіаційного університету, затвердженим наказом т.в.о. ректора від 14.12.2017 №594/од., Положенням про організацію освітнього процесу в Національному авіаційному університеті, затвердженим наказом в. о. ректора від 26.05.2016 №195/од., Положенням про атестацію випускників Національного авіаційного університету освітньо-кваліфікаційних рівнів (освітніх ступенів) бакалавра, спеціаліста, магістра, затвердженим наказом ректора від 05.02.2015 №06/од.

Для студентів освітнього ступеня магістра спеціальності 076 «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійних програм «Підприємницька діяльність в авіації», «Підприємство та бізнес-технології».

ВСТУП

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01 липня 2017 р., магістр — це освітній ступінь (ОС), що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або освітньо-науковою програмою. Підготовка фахівців ОС «Магістр» може здійснюватися на основі ОС «Бакалавр», ОКР «Спеціаліст».

Магістр — це фахівець, який здобув поглиблені спеціальні знання та вміння інноваційного характеру, має певний досвід їхнього застосування та продукування нових знань для розв'язання проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової роботи, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути здатним до творчої науково-дослідницької та науково-педагогічної діяльності.

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи розроблені для фахівців освітнього ступеня «Магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійних програм «Підприємницька діяльність в авіації», «Підприємство та бізнес-технології» і призначені для надання допомоги студентам у виконанні дипломної роботи згідно з чинними стандартами України і містять основні вимоги до її змісту та оформлення, організації виконання, порядку захисту та оцінювання.

Мета методичних рекомендацій — надати студентіві необхідну методичну допомогу щодо організації раціональної та ефективної роботи з накопичення матеріалу, написання й захисту дипломної роботи.

У методичних рекомендаціях використані чинні інструктивні документи Міністерства освіти і України, державні стандарти України та узагальнено досвід організації виконання атестаційних робіт у закладах вищої освіти, де здійснюється підготовка магістрів

ВСТУП

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01 липня 2017р., магістр - це освітній ступінь (ОС), що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Підготовка фахівців ОС «Магістр» може здійснюватися на основі ОС «Бакалавр», ОКР «Спеціаліст».

Магістр – це фахівець, який здобув поглиблені спеціальні знання та уміння інноваційного характеру, має певний досвід їхнього застосування та продукування нових знань для розв’язання проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової роботи, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до творчої науково-дослідницької та науково-педагогічної діяльності.

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи розроблені для фахівців освітнього ступеня «Магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійних програм «Підприємницька діяльність в авіації», «Підприємництво та бізнес-технології» і призначені для надання допомоги студентам у виконанні дипломної роботи згідно з чинними стандартами України і містять основні вимоги до її змісту та оформлення, організації виконання, порядку захисту та оцінювання.

Мета методичних рекомендацій – надати студенту необхідну методичну допомогу щодо організації раціональної та ефективної роботи з накопичення матеріалу, написання й захисту дипломної роботи.

У методичних рекомендаціях використані чинні інструктивні документи Міністерства освіти та науки України, державні стандарти України, та узагальнено досвід організації виконання атестаційних робіт у закладах вищої освіти, де здійснюється підготовка магістрів аналогічного профілю. «Положення про дипломні роботи (проекти) випускників Національного авіаційного університету», затверджене наказом т.в.о. ректора від 14.12.2017 №594/од, що визначає вимоги до структури, змісту, об’єму та порядку виконання випускниками дипломних робіт (проектів) і допуску їх до захисту перед Екзаменаційною комісією, стало підставою для розроблення методичних рекомендацій.

Письмова робота, що виконується студентом, є складовою

атестації, підсумковою дослідницькою дипломною роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння ним теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраним напрямом підготовки.

Виконана студентом магістратури кваліфікаційна робота має відповідати таким вимогам:

- містити глибокий самостійний аналіз теоретичних аспектів та статистичної інформації з досліджуваної теми;
- містити елементи наукової новизни, які можуть бути визначені як у теоретичній, так і в практичній площині;
- включати реальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності досліджуваного об'єкта;
- бути належно оформленою і мати всі необхідні супровідні документи.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Мета і завдання дипломної роботи магістра	6
2. Тематика дипломних робіт	8
3. Організація виконання дипломної роботи магістра	9
4. Структура пояснювальної записки дипломної роботи магістра	9
4.1. Титульний аркуш.....	10
4.2. Завдання на виконання дипломної роботи.....	10
4.3. Реферат.....	11
4.4. Зміст.....	12
4.5. Перелік умовних позначень, скорочень, термінів	12
4.6. Список бібліографічних посилань використаних джерел	12
3.7. Додатки	13
5. Вимоги до змісту, вступу, розділів основної частини та висновків пояснювальної записки дипломної роботи	13
6. Вимоги до оформлення пояснювальної записки дипломної роботи	20
6.1. Оформлення ілюстрацій.....	21
6.2. Оформлення таблиць та формул.....	22
6.3. Оформлення одиниць вимірювання фізичних величин, числових значень, скорочень, приміток, переліку	24
6.4. Оформлення додатків.....	26
7. Підготовка та захист дипломної роботи	27
8. Критерії оцінювання дипломної роботи	30
ДОДАТКИ	34

1. Мета і завдання дипломної роботи магістра

Дипломна робота магістра є підсумковою науковою роботою, що засвідчує рівень засвоєння випускником теоретичних знань та практичної підготовки, дає змогу виявити здатність випускника до самостійної роботи за обраною спеціальністю.

Мета дипломної роботи магістра – глибоке опанування професійними компетенціями та навиками їх фахової реалізації, комплексне використання методів самостійного дослідження та практичне застосування набутих знань і вмінь для вирішення конкретних завдань щодо удосконалення діяльності підприємства.

Завдання дипломної роботи магістра полягає у розробленні напрямів удосконалення діяльності підприємницької структури та обґрунтуванні шляхів і методів ефективності впровадження проектних рішень у практичній діяльності конкретного об'єкта дослідження.

Дипломна робота магістра повинна бути логічно побудованою, містити глибокий аналіз об'єкта дослідження, реальні пропозиції щодо вдосконалення його діяльності, докази доцільності впровадження запропонованих заходів. Висновки мають бути аргументованими та обґрунтованими.

На підставі дипломної роботи магістра Екзаменаційна комісія визначає рівень кваліфікації випускника освітнього ступеня «Магістр» та його здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю.

Виконання і захист дипломної роботи є формою атестації випускників на завершальному етапі навчання у закладі вищої освіти при здобутті освітнього ступеня «Магістр».

Дипломна робота є кінцевим результатом самостійної науково-дослідницької діяльності студента, комплексним дослідженням, яке підводить підсумки вивчення ним дисциплін, що передбачені навчальним планом підготовки магістра освітньо-професійної програми «Підприємницька діяльність в авіації». Студент-дипломник повинен підтвердити рівень загальнотеоретичної, спеціальної, професійної та практичної підготовки. Дипломна робота є випускною роботою, на підставі захисту якої Екзаменаційна комісія (ЕК) вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації і видачу диплома магістра.

Метою виконання дипломного дослідження є поглиблене осмислення професійної проблеми, комплексне опанування матеріалом і методами самостійного дослідження, послідовного викладення, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо діяльності підприємницької структури.

У процесі виконання дипломної роботи студент, відповідно до кваліфікаційних вимог, повинен знати:

- теоретичні основи управління підприємницькою, торговельною та біржовою діяльністю;

- економічну сутність явищ, процесів і операцій, що здійснюються в операційній та фінансовій діяльності суб'єктів господарювання;

- чинне законодавство, нормативні та інструктивні матеріали з питань організації процесів операційної діяльності суб'єктів господарювання;

- систему показників ефективності використання всіх видів ресурсів у середовищі діяльності підприємства;

- засади планування в галузі маркетингу (товарної, цінової, збутової політики; маркетингових досліджень), управління та оптимізації ресурсних потоків (комунікацій, матеріальної логістики, інформаційного забезпечення);

- моделі просування та комерціалізації інтелектуальних продуктів;

- питання формування ринкової стратегії розвитку авіапідприємства;

- методи оцінювання конкурентного середовища підприємства;

уміти:

- визначати стратегічну мету підприємства, окреслювати загальну стратегію його діяльності;

- проводити комплексне дослідження діяльності підприємства та його підрозділів за окремими напрямками;

- виявляти можливості оптимізації діяльності підприємства;

- аналізувати сучасний стан авіаційної галузі України;

- аналізувати та оцінювати передовий зарубіжний досвід і застосовувати його до теми дослідження;

- розробляти та здійснювати заходи щодо інтеграції бізнес-процесів, підвищення їх ефективності та одержання синергетичного ефекту;

- розробляти систему управління ефективністю та ризиками інноваційно-інвестиційних проектів та програм підприємства;

- виявляти та обґрунтовувати пріоритетні напрями організації та ведення власного бізнесу.

У процесі виконання дипломної роботи необхідно раціонально поєднувати теоретичні знання з науково-виробничим досвідом, отриманим на практиці, максимально застосовувати зарубіжні досягнення при визначенні конкретних пропозицій щодо розвитку діяльності підприємств,

організацій і фірм.

У дипломній роботі необхідно на високому професійному рівні виконати розрахунки запропонованих науково-прикладних рішень. Під час проведення розрахунків слід застосовувати сучасні інформаційні, математичні і технічні засоби.

Дипломна робота повинна мати логічний, доказовий, аргументований характер і відповідати таким вимогам: містити глибокий самостійний аналіз досліджуваної теми; вносити реальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності, що вивчається на досліджуваному об'єкті; бути належно оформленою і мати всі необхідні супровідні документи.

Об'єктом дослідження можуть бути підприємницькі структури, діяльність яких повинна надавати можливість інформаційного забезпечення дослідження обраної теми. При цьому додатково треба зважати:

1) для студентів освітньо-професійної програми «Підприємництво та бізнес-технології» - підприємницька структура будь-якої галузі;

2) для студентів освітньо-професійної програми «Підприємницька діяльність в авіації» - організації-розробники авіаційної техніки; авіабудівні й авіаремонтні підприємства; підприємства повітряного або будь-якого іншого виду транспорту; підприємства аеронавігації та обслуговування перевезень, хендлінгові компанії, інші підприємства авіаційного сектору, які є юридичними особами та мають самостійну фінансову звітність.

Дипломна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження теми на реальному підприємстві, обґрунтованих пропозицій, а також не має відгуку наукового керівника та рецензії від провідного фахівця у сфері дослідження до захисту не допускається.

2. Тематика дипломних робіт

Теми дипломних робіт магістра повинні охоплювати найважливіші виробничі, фінансово-економічні та управлінські проблеми, що стосуються вдосконалення напрямів розвитку підприємницької структури, а також мають відображати професійні функції та типові завдання діяльності магістра освітньо-професійних програм «Підприємницька діяльність в авіації» та «Підприємництво та бізнес-технології».

Теми дипломних робіт затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року. Тема може бути уточнена за бажанням студента і керівника та узгоджена із завідувачем кафедри, затверджена наказом ректора. Дипломна робота може продовжувати тематику, яку студент

розробляв при виконанні курсових та контрольних робіт з управління бізнес-проектами і рішеннями, бізнес-планування та прогнозування підприємницької діяльності, конкурентоспроможності підприємств, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства, економічного управління підприємством, соціальної відповідальності бізнесу, реінжинірингу бізнес-процесів в авіації, антикризового управління авіаційним бізнесом, розроблення економічних стратегій розвитку авіабізнесу тощо.

3. Організація виконання дипломної роботи магістра

До виконання дипломної роботи магістра студент допускається в разі повного виконання графіка освітнього процесу, тобто після складання усіх залків та іспитів. Студент обирає тему дипломної роботи і пов'язує її з реально функціонуючою фірмою (корпорацією) будь-якої форми власності, що є юридичною особою і має повну самостійну звітність.

Студент повинен написати заяву з проханням затвердити обрану ним тему дипломної роботи (додаток Б). У заяві має бути підпис керівника дипломної роботи про узгодження з ним зазначеної теми. Студенту необхідно ознайомитися з методичною, науковою та навчальною літературою, законодавчою базою, яка регулює відносини суб'єктів підприємництва, довідниками, інструкціями, публікаціями у періодичних і фахових виданнях та іншими необхідними матеріалами відповідно до обраної теми.

Для студентів проводяться консультаційні та організаційні збори, на яких вони зустрічаються із завідувачем кафедри, керівниками дипломних робіт, де конкретизуються вимоги до виконання дипломної роботи, доводиться орієнтовний графік її виконання. Студент за допомогою керівника складає план та календарний графік виконання роботи із зазначенням послідовності та термінів виконання окремих етапів, а також орієнтовних результатів.

У процесі виконання дипломної роботи студенти звітують на кафедрі про рівень виконання та ступінь готовності роботи.

До офіційного захисту дипломної роботи перед ЕК студент допускається після того, як його робота розглянута на кафедрі спеціальною комісією (попередній захист) і визнана як така, що відповідає вимогам освітньо-професійної програми до дипломних робіт.

4. Структура пояснювальної записки дипломної роботи магістра

Пояснювальна записка дипломної роботи, незалежно від обраної теми, повинна мати таку структуру:

- титульний аркуш (додаток А);

- завдання (додаток Б);
- реферат (додаток В);
- зміст (додаток Г);
- перелік умовних позначень, скорочень, термінів (за необхідності) (додаток Д);
- вступ;
- основна частина (теоретичний, дослідно-аналітичний та проектно-рекомендаційний розділи з висновками по розділах);
- висновки;
- список бібліографічних посилань використаних джерел;
- додатки.

Рекомендується використання у дипломній роботі економіко-математичних методів дослідження та обґрунтування пропозицій (в другому або (та) третьому розділах) залежно від обраної теми дипломної роботи. Наведена структура дипломної роботи є орієнтовною і загальною. Кожен із розділів повинен бути чітко структурованим, логічно побудованим, містити ґрунтовне висвітлення проблеми, що розглядається.

Окремо до пояснювальної записки додаються відгук керівника дипломної роботи, рецензія та інші матеріали (результати перевірки на плагіат, електронна версія (диск) дипломної роботи, один примірник роздавального матеріалу).

4.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою пояснювальної записки і повинен мати всі реквізити та підписи на бланку встановленого зразка (додаток А), а саме:

- повна назва міністерства;
- повна назва університету;
- повна назва факультету;
- повна назва випускової кафедри;
- вид кваліфікаційної роботи (дипломна робота);
- освітній ступінь здобувача;
- тема дипломної роботи;
- прізвище та ініціали виконавця (випускника), керівника;
- прізвище та ініціали нормоконтролера і його підпис;
- резолюція завідувача випускової кафедри про допуск до захисту в ЕК.

4.2. Завдання на виконання дипломної роботи

Завдання на виконання дипломної роботи (далі – завдання), оформлюється на окремому бланку встановленого зразка (додаток Б) і розміщується після титульного аркуша.

Завдання складається керівником дипломної роботи за участю здобувача вищої освіти перед початком переддипломної практики, уточнюється за її підсумками, підписується керівником та здобувачем і затверджується завідувачем випускової кафедри.

У завданні зазначаються:

- факультет, випускова кафедра, освітній ступінь здобувача вищої освіти, спеціальність та освітньо-професійна програма;
- тема дипломної роботи та наказ ректора (номер та дата затвердження теми);
- термін виконання дипломної роботи, встановлений наказом ректора;
- вихідні дані до дипломної роботи (проекту): задані кількісні та/або якісні показники (характеристики) щодо умов, засобів та методів, які характеризують спрямованість наукового дослідження, конкретизують методику розв'язання теоретичних проблем та проведення експерименту тощо;
- зміст пояснювальної записки (перелік усіх її розділів);
- перелік ілюстративного матеріалу (рисуноків, діаграм, плакатів тощо);
- календарний план-графік (перелік та планові терміни виконання конкретних завдань за кожним розділом роботи, причому, формулювання конкретних завдань має бути в наказовому способі, тобто починатися зі слів: «Розробити...», «Обґрунтувати...», «Провести аналіз...», «Розрахувати...» тощо);
- дата видачі завдання на дипломну роботу.

4.3. Реферат

Реферат пояснювальної записки обсягом не більше ніж 500 слів виконується на одній сторінці та розміщується після завдання на виконання дипломної роботи (додаток В).

Реферат має бути стислим, інформативним і містити відомості, які дозволяють отримати цілковите уявлення щодо дипломної роботи, що розглядається, і містити:

- відомості про обсяг пояснювальної записки, кількість ілюстрацій, таблиць, використаних джерел, додатків;
- перелік ключових слів (словосполучень);
- основний текст.

Перелік ключових слів (словосполучень), що є визначальними для розкриття суті дипломної роботи, розміщується перед основним текстом реферату. Цей перелік повинен містити від 5 до 15 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами в називному відмінку через кому.

Основний текст реферату повинен відображати подану в пояснювальній записці інформацію в такій послідовності: об'єкт та предмет дослідження, мета дипломної роботи, методи дослідження, технічні та програмні засоби, основні конструктивні, технологічні та інші характеристики та показники, отримані результати та їх новизна, значущість виконаної роботи (проекту) та висновки, рекомендації щодо використання результатів, галузь застосування та ступінь впровадження матеріалів дипломної роботи, прогностичні припущення про розвиток об'єкту та предмета дослідження.

4.4. Зміст

Зміст пояснювальної записки містить найменування всіх структурних частин пояснювальної записки, зокрема вступу, розділів, підрозділів, пунктів основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків із зазначенням номерів їх початкових сторінок.

Заголовки однакових ступенів рубрикації необхідно розташовувати один під одним (по вертикалі). Заголовки кожного наступного ступеня зміщують на п'ять позицій вправо стосовно заголовків попереднього ступеня. Усі заголовки мають починатися з великої літери без крапки в кінці.

4.5. Перелік умовних позначень, скорочень, термінів

Якщо в пояснювальній записці вжита специфічна термінологія, а також використані маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік подається у вигляді окремого переліку, який розміщується перед вступом. Перелік друкується двома колонками, в яких зліва за абеткою наводяться, наприклад, скорочення, справа – їх розшифровка.

Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються в пояснювальній записці менше трьох разів, то зазначений перелік не складається, а їх розшифровка наводиться в тексті при першому згадуванні.

4.6. Список бібліографічних посилань використаних джерел

Список бібліографічних посилань використаних джерел подається в алфавітному порядку. До їх переліку включаються використані при проведенні дослідження закони України, укази Президента, постанови Уряду, директивні та аналітичні матеріали міністерств, монографії, брошури, підручники, статті, тези доповідей, іншомовні та електронні джерела.

Бібліографічний опис використаної літератури здійснюється згідно зі стандартами, ДСТУ 8302-2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

За присвоєним порядковим номером у тексті дипломної роботи магістра студент здійснює посилання на літературне джерело, не використовуючи його повну назву. Наприклад, [12, с.76]: «12» – номер літературного джерела в списку бібліографічних посилань використаних джерел. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел наведено в Додатку Н.

4.7. Додатки

У додатках надається основна вихідна фінансово-економічна звітність підприємства, а також інша інформація (проміжні розрахунки до обґрунтування, до аналітичних таблиць тощо, великі масиви статистичних чи наукових досліджень, узагальнення).

5. Вимоги до змісту, вступу, розділів основної частини та висновків пояснювальної записки дипломної роботи

Наповненість та суть дипломної роботи визначається її темою і відтворюється у змісті, розробленому студентом за допомогою керівника на підставі вивчення відповідних нормативних документів та необхідних літературних джерел. Зміст дипломної роботи повинен містити: вступ, три розділи, кожен з яких включає три-чотири підрозділи; висновки; список бібліографічних посилань використаних джерел та додатки. Короткий зміст дипломної роботи наводиться в рефераті. Перелік умовних позначень пояснює всі використані в роботі умовні позначення, символи, сполучення і терміни, що рідко зустрічаються.

У вступі обґрунтовується **актуальність** обраної теми дипломної роботи, особливості постановки і вирішення питань стосовно конкретного дослідження. Актуальність - це одна з основних вимог, яким повинна відповідати тема дипломної роботи. Тому перелік тем дипломних робіт студентів оновлюється щороку випусковою кафедрою. Обґрунтування актуальності доцільно проводити так: здобувач повинен стисло висвітлити причини обрання відповідної теми дипломної роботи та логічно обґрунтувати причини необхідності її розроблення саме тепер, зважаючи на динаміку розвитку суспільства, галузей, бізнесу, відповідних ринків продукції та послуг, накопичення інформації з даного напрямку досліджень, недостатністю опрацювання відповідної тематики в Україні тощо.

Крім того, слід чітко визначити **мету та завдання** дипломної роботи, **предмет та об'єкт дослідження**, а також надати характеристику **інформаційних джерел та використаних методів дослідження** (із зазначенням об'єкта дослідження, до якого їх застосовували), **структури** дипломної роботи.

Мета і завдання виконання дипломної роботи. Формуються

мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мету слід формулювати починаючи зі слів «обґрунтувати...», «розробити...» тощо.

Формулювання **об'єкта і предмета дослідження** є обов'язковим елементом вступу. **Об'єкт** – це процес або явище, що зумовлює проблемну ситуацію і обране для дослідження (проектування). **Предмет** – це те, що знаходиться в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження є категоріями наукового процесу і співвідносяться між собою як загальне і часткове.

В об'єкті виділяється та його частина, що слугує предметом дослідження. Саме на нього й спрямовано основну увагу студентів, саме предмет дослідження (проектування) визначає тему дипломної роботи.

Методи дослідження. Наводяться використані методи дослідження для досягнення поставленої в роботі мети.

Наукова новизна отриманих результатів. Наводиться стисла анотація нових запропонованих положень (рішень) із зазначенням відмінності отриманих результатів від відомих раніше, характеризується ступінь новизни (вперше отримано, удосконалено, дістало подальший розвиток тощо). До цього пункту не можна включати опис нових прикладних (практичних) результатів, отриманих у вигляді способів, методик, схем, алгоритмів тощо. Слід розмежовувати отримані наукові положення та нові прикладні результати, що впливають із теоретичного опрацювання. У дипломній роботі новизна може зводитися до так званих елементів новизни. Таким елементом може бути удосконалення методичних підходів або даних суміжних наук, комплекс прикладних заходів, самостійний експеримент, соціологічне дослідження тощо.

Практичне значення отриманих результатів. У дипломній роботі, що має теоретичне значення, наводяться відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення – відомості про практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання.

Особистий внесок здобувача. У випадку використання в роботі ідей або розробок, що належать іншим співавторам, здобувач повинен відзначити цей факт з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки.

Апробація отриманих результатів. Указується, на яких конференціях, нарадах тощо оприлюднені результати досліджень, що включені до дипломної роботи.

Публікації. Указується, у яких статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, колективних монографіях, матеріалах

конференцій тощо опубліковані результати дослідження. В списку використаних джерел потрібно навести інформацію щодо їх опублікування (згідно з вимогами до оформлення списку використаних джерел).

Обсяг вступу має бути не менше чотирьох та не перевищувати шість сторінок.

У теоретичному розділі визначаються роль та місце досліджуваних явищ і процесів у діяльності підприємства (організації, фірми), відповідно до обраної теми. Розкриваються орієнтовно такі питання: основні категорії та терміни, еволюція наукових здобутків у дослідженнях об'єкта дипломної роботи, існуючі методи та методичні підходи щодо вивчення методичного забезпечення процесів та систем управління обраною проблемою, вибір системи показників і методичних підходів як інструментів для аналітичного розділу. Розділ виконується з використанням різних літературних джерел, порівнянням точок зору авторів на проблему, що досліджується. Обов'язковим є посилення на літературні джерела. В цьому розділі визначаються роль та місце досліджуваних явищ і процесів у діяльності підприємства (організації, фірми).

У ньому також обґрунтовується теоретична база обраної теми дослідження, здійснюється огляд літературних джерел, наукових досягнень тощо. На основі вивчення наукової літератури, у тому числі іноземної, розкриваються підходи різних авторів до розв'язання завдання, зазначається, у чому полягає подібність, а у чому - відмінність їх поглядів, а також обґрунтовуються власні погляди на вирішення завдання.

У цьому розділі подається оцінка чинних законів, постанов, наказів та інших розпорядчих документів, нормативної та довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї баз, обґрунтовуються значення окремих документів. Доцільним є теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмета дослідження. Дослідження методичного й нормативного забезпечення повинно мати певні елементи наукової новизни, полемічності, власної позиції щодо обраних методів дослідження, що дає змогу перейти в наступному розділі до конкретного аналітичного дослідження.

Обсяг першого розділу не повинен перевищувати 30-35% загального обсягу дипломної роботи.

Дослідно-аналітичний розділ, як правило, включає три підрозділи, що забезпечують логічну послідовність дослідження. Вони мають стати перехідним до наступного третього розділу, містити практичні аспекти дослідження економічного стану об'єкта дослідження та економічних умов його господарської діяльності, поєднати набуті

теоретичні знання та вміння, відображати навички застосовувати методичний інструментарій до аналізу економічної діяльності об'єкта дослідження.

Цей розділ містить детальний соціально-економічний аналіз ринку або галузі та діяльності підприємства, що є об'єктом дослідження, опис, характеристику сучасного економічного стану досліджуваної теми на об'єкті дослідження, діагностування діяльності підприємства щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Загальна характеристика підприємства та дослідження господарської діяльності підприємства повинні розкривати такі питання: історична довідка та організаційно-правова форма, обсяги та асортимент продукції, постачальницька та збутова системи, схема та організаційна структура управління, інфраструктура та виробнича структура підприємства.

Аналіз основних показників роботи підприємства потребує здійснення оцінювання діяльності об'єкта дослідження в динаміці за кілька останніх років (не менше трьох).

Студенту необхідно проаналізувати фінансово-економічний стан, зробити висновки, а також акцентувати увагу на проблемних питаннях діяльності підприємства, особливо тих, що визначаються темою роботи.

Ключовими словами назви підрозділів є такі:

- Характеристика.....
- Сучасний стан.....
- Аналіз.....
- Оцінка.....
- Особливості....
- Організація
- Діагностика....

Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються в підприємницькій організації, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів. Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивного та негативного впливу. Текст доцільно ілюструвати реальними документами, що наводяться у додатках, та обов'язково стисло коментувати їх.

Для виконання другого розділу студент має зібрати фактичні дані під час проходження переддипломної практики.

Джерелом інформації є планові і фактичні показники

господарської діяльності, статистична та бухгалтерська звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів пошуку первинної інформації. За достовірність інформаційної бази несе відповідальність студент. Достовірність цифрового матеріалу, який використовується для аналізу діяльності підприємства, визначається статистичною звітністю підприємства, що подається в дипломі у вигляді додатків. Правильність розрахунків перевіряється керівником.

В аналітичних розрахунках доцільне застосування економіко-математичних методів (наприклад, кореляційно-регресійного аналізу). Результатом даного розділу мають бути виявлені резерви, на яких потім базуватиметься розроблення та обґрунтування пропозицій рекомендаційного розділу.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та оброблення даних, на основі яких здійснюється кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції.

Використання кількісних математичних методів в економічних дослідженнях дає можливість:

- виділити та формально описати найбільш важливі й суттєві закономірності функціонування економічних систем і об'єктів у вигляді моделей;

- на основі сформульованих за певними правилами логіки вхідних даних і співвідношень, методами дедукції зробити висновки, які адекватні до об'єкта дослідження відносно зроблених припущень;

- отримати дедуктивним шляхом нові дані про об'єкт дослідження;

- застосовувати економічні моделі та компактно описати основні отримані автором методичні положення, сформулювати їх змістовний апарат і зробити відповідні висновки.

Як свідчить практика підприємницької діяльності, в економіці діють певні стійкі кількісні закономірності, що піддаються формалізованому математичному опису. Кількісний аспект оцінки функціонування економічної системи на мікро- та на макрорівнях ґрунтується на використанні інструментарію економіко-математичних методів, серед яких у дипломних роботах можуть бути використані такі:

- кореляційно-регресійний аналіз досліджуваних показників (ці моделі можуть бути парними і множинними, лінійними і нелінійними) і економічний аналіз отриманих результатів;

- побудова виробничої функції (за допомогою кореляційно-регресійного аналізу) і її економічний аналіз;

- трендові моделі прогнозування економічних показників (можуть бути з адитивною і мультиплікативною компонентою);

- дерево цілей і його кількісне обчислення;

- дерево рішень;
- оптимізаційні моделі, з-поміж яких виділимо найбільш поширені: оптимізація виробничої програми; оптимізація завантаження виробничих потужностей; оптимізація розподілу випуску продукції серед виробничих підрозділів підприємств, управління ресурсними потоками;
- матричне моделювання на рівні народного господарства і підприємства;
- транспортні задачі, у тому числі планування роботи транспорту на перспективу;
- мережеве планування (мережеві графіки);
- моделі управління запасами сировини і готової продукції;
- факторний аналіз досліджуваних показників (дослідження впливу окремих факторів на результуючий показник) за допомогою методів продовження, розширення і скорочення факторних систем, а також при використанні методів: диференційного нарахування; індексного методу; ланцюгового методу; методу простого додавання нерозкладного залишку; методу зважених кінцевих різниць; логарифмічного методу і інтегрального методу оцінювання факторних впливів.

Обсяг другого розділу має складати 35-40% загального обсягу дипломної роботи.

Завданням **третього рекомендаційного** розділу є розроблення конкретних рекомендацій, пропозицій, шляхів, систем і моделей управління параметрами розвитку та діяльності організації (стратегія, бізнес-план, реінжиніринг бізнес-процесу, реструктуризація, проект тощо).

Викладення матеріалу рекомендується подавати у такій послідовності:

1. Зробити підсумок виявлених в аналітико-дослідницькому підрозділі проблем, з'ясувати резерви, які можуть бути використані для їх подолання, на цій основі розробити конкретні рекомендації щодо вдосконалення діяльності підприємства у відповідності до обраного напрямку дослідження. Дані рекомендації повинні містити конкретний перелік заходів з виділенням першочергових.

2. Розроблення пропозицій доцільно здійснювати з використанням економіко-математичних методів, а також узагальнювати у формі графічної інтерпретації систем, процесів чи елементів механізму управління об'єктом дослідження.

3. Після цього необхідно обґрунтувати доцільність (провести розрахунки ефективності) впровадження окремих заходів. Аргументування доцільності базується на розрахунку й порівнянні очікуваних витрат і результатів та зміни показників діяльності. Рекомендується використовувати загально відомі методи обґрунтування ефективності

заходів (тут дозволяється застосовувати статичний підхід (недисконтовані методи) та методи економічного прогнозування).

4. В останньому підрозділі необхідно показати результируючий вплив запропонованих заходів на основні показники діяльності підприємства, у тому числі на ті показники, що характеризують ефективність розвитку об'єкта дослідження.

Детальні пропозиції щодо удосконалення діяльності організації мають містити елементи наукової новизни, відповідати напряму дослідження: з розгорнутим обґрунтуванням; як наслідок висновків з аналізу, що проведено у другому розділі; відштовхуючись від виявлених відхилень, проблем та недоліків у системі забезпечення ефективності підприємницької діяльності. Запропоновані удосконалення та інновації мають містити розрахунково-кількісне обґрунтування.

Пропозиції студента щодо практичного і методичного вирішення досліджуваної теми повинні відповідати критеріям достовірності, логічності обґрунтування і викладення, оптимальності, цільової ефективності та практичного значення.

Ключовими словами у назвах підрозділів рекомендаційного розділу є:

- Основні напрями....
- Пропозиції щодо удосконалення....
- Стратегія розвитку....
- Удосконалення...
- Обґрунтування проекту....
- Розроблення.....
- Формування.....
- Проектування....
- Соціальна та економічна ефективність....
- Економічне обґрунтування... .

Рекомендований обсяг третього розділу має складати 30-40% загального обсягу дипломної роботи магістра.

Висновки являють собою стислу форму результатів проведеного дослідження: коротко наводяться основні теоретичні положення (формулювання проблеми), містять оцінку результатів дослідження та пропозиції щодо удосконалення досліджуваного напряму діяльності. Бажано висновки та пропозиції аргументувати результатами розрахунків. Пропозиції повинні бути чіткими, бажано виділяти їх за пунктами. Вони повинні відповідати критеріям цільової ефективності, практичної значущості, оптимальності. Висновки не можуть містити пропозицій, які не були розглянуті у дипломній роботі.

Загалом, саме висновки підтверджують, що завдання, які

поставлені в дипломній роботі, виконані, а мета – досягнута.

6. Вимоги до оформлення пояснювальної записки дипломної роботи

Дипломна робота повинна мати обсяг 95-100 сторінок надрукованого через півтора інтервали на одному боці аркушу білого паперу формату А4 (без урахування додатків). Текст дипломної роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Шрифт тексту: розмір (кегель) – 14; тип – Times New Roman, інтервал – 1,5.

Вписувати у друкований текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначення можна чорнилом, тушшю, пастою лише чорного кольору. При цьому щільність вписаного тексту має бути наближеною до щільності основного тексту.

Роздруковані програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок роботи і розміщуватися, як правило, у додатках.

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів роботи. Зміст має включати усі заголовки, які є в роботі, починаючи зі вступу і завершуючи додатками.

Заголовки структурних частин дипломної роботи **«ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ»** друкуються великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину дипломної роботи слід починати з нової сторінки з відстанню між назвою розділу до тексту (чи назви підрозділу) у два рядки.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацу по ширині на поточній сторінці без крапки наприкінці. При цьому другий рядок заголовка друкують з нового рядка без абзацу. Відстань між заголовком підрозділу, пункту, підпункту та наступним чи попереднім текстом повинна бути один рядок.

Заголовки пунктів і підпунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) звичайним шрифтом з абзацного відступу. В кінці надрукованого таким чином заголовка крапка не ставиться.

Нумерація сторінок наскрізна, номер сторінки проставляється у правому куті нижньої частини сторінки. Нумерація починається з титульної сторінки. На титульній сторінці, завданні, рефераті, номер сторінки не ставиться. Вперше номер сторінки проставляється на сторінці з заголовком «ЗМІСТ».

Мова написання дипломної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий без орфографічних і синтаксичних помилок. Робота повинна бути побудована логічно і структуровано. Пряме переписування матеріалів із

літературних джерел є неприпустимим, потребує обов'язкового цитування в лапках із посиланням на сторінку у використаному джерелі.

Підрозділи друкуються послідовно один за одним. Розділи і параграфи нумерують арабськими цифрами. Номер підрозділу включає номер розділу і свій порядковий номер, відокремлені крапкою (1.2, 2.4...).

6.1. Оформлення ілюстрацій

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, отож, в тексті на кожному з них повинно бути посилання з коментарем.

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше, або на наступній сторінці (Додатки Ж, З). Якщо вони містяться на окремих сторінках роботи, їх включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстративні або табличні матеріали, розміри яких більші за формат А4, розміщують у додатках. Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках.

Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, "Рис. 1.2." (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією.

Якщо рисунки створені не автором магістерської роботи, подаючи їх у тексті, треба дотримуватися вимог чинного законодавства України про авторське право. Під рисунком необхідно вказувати джерело, у якому автор рисунка опублікував його вперше. Якщо рисунки створені автором дипломної роботи, після назви рисунка необхідно зазначити джерело в одному з таких формувань: «узагальнено...», «розраховано...», «розроблено...» тощо «автором самостійно» або «на основі джерел [...]». У поясненнях до рисунку необхідно зазначити, що саме зроблено автором та чим відрізняються описані на рисунку ідеї від існуючих розробок.

6.2. Оформлення таблиць та формул

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера, який складатиметься з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад, "Таблиця 2.3" (третя таблиця другого розділу), нижче розміщується назва таблиці.

Назву таблиці розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту з великої літери, не підкреслюючи (Додаток З). У назві таблиці не використовують слово «Аналіз». Таблиця повинна містити посилання на джерело інформації. В тому разі, якщо таблиця узагальнює статистичні

дані або погляди науковців на певну проблему, то у посиланні зазначають літературне джерело та сторінка – [7, с.12]

Назва таблиці центрується відносно таблиці і при цьому крапку після найменування таблиці не ставлять.

Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки - з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих - якщо вони є самостійними.

Наприкінці заголовка і підзаголовків таблиць крапки не ставляться! Після назви заголовка стовпця або рядка, який містить цифрові дані, подають назву одиниці вимірювання, відокремлюючи її комою. ***Не допускається розділення граф у таблиці діагональними лініями.***

Текст у стовпцях починають писати з великої літери, в його кінці крапку не ставлять. Числові дані однорідних величин рівняють за правою цифрою для цілих чисел, за комою – для дробових чисел, за знаками «+» і «-» при значенні межі коливань величини. Числові значення неоднорідних величин розміщують посередині стовпця. ***За відсутності цифрових даних у таблиці потрібно ставити тире!***

Заголовки граф, як правило, записують паралельно рядкам таблиці. У разі необхідності допускається розташовувати заголовки граф перпендикулярно рядкам таблиці, які можна переглянути обертом за часовою стрілкою.

Таблиця від основного тексту повинна бути відокремлена інтервалом 12 пт. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без обертання тексту або з обертанням за годинниковою стрілкою.

У таблицях слід обов'язково зазначати одиниці виміру. Якщо одиниці виміру є однаковими для всіх показників таблиці, вони зазначаються у заголовку відповідно до стандартів. Числові величини в таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Нумерація стовпців здійснюється у разі, коли таблицю потрібно перенести на наступну сторінку.

Якщо продовження таблиці переноситься на наступну сторінку назву не переносять, а у правому куті друкують слова «Продовження табл. ...» і ставлять її номер, першим рядком у продовженій таблиці є номери стовбців.

Текст у таблиці повинен бути розміром 12-14 пт.

Примітки до тексту і таблиць, у яких наводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки з таблицею. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки: 1. ...; 2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Примітку до таблиці розміщують у кінці таблиці.

Формули в дипломній роботі нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: "(3.1)" (перша формула третього розділу). Цифровий матеріал, як правило, оформляється у вигляді таблиці, приклад якої наведено в Додатку К.

Формули розташовуються безпосередньо після тексту, в якому на них є посилання, всередині рядка, з полями зверху і знизу не менше одного рядка.

Формули і рівняння виділяються з тексту в окремий рядок і розташовуються по середині рядка. **Вище і нижче за формулу необхідно залишити інтервал розміром 12 пт.** Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент, тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації, а саме: у тексті перед формулою є узагальнююче слово або цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Для написання зручно використовувати редактор формул зі стилем : напівжирний, розмір звичайний – 14 пт, великий індекс – 10 пт, дрібний індекс – 7 пт, великий символ – 20 пт, дрібний символ – 10 пт.

Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна за одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

Пояснення символів і числових коефіцієнтів формул слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони дані у формулі. Перший рядок пояснення починається з абзацу словом “де” без двокрапок. Пояснення кожного символу треба давати з нового рядка.

Наприклад: термін погашення дебіторської заборгованості визначається за формулою:

$$T_{д.з.} = \frac{T}{Кo.д.з.},$$

де $T_{д.з.}$ – термін погашення дебіторської заборгованості (днів);

T – тривалість періоду;

$Кo.д.з.$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його можна перенести після знаків рівності (=), плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:). Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Посилання в тексті на порядкові номери формул дають у дужках, наприклад: «у формулі (1.3)». На відміну від ілюстрацій, посилання даються тільки після появи формули в тексті. Якщо в роботі є одна формула, то її нумерують згідно з вимогами.

6.3. Оформлення одиниць вимірювання фізичних величин, числових значень, скорочень, приміток, переліку

У тексті пояснювальної записки використовують виключно стандартизовані одиниці вимірювання фізичних величин, їх найменування і позначення, відповідно до міжнародної системи одиниць СІ.

Інтервали чисел у тексті пояснювальної записки записують із словами: «від», «до» (маючи на увазі: «від...до» включно), якщо після чисел вказана одиниця величини, або через тире, якщо ці числа є безрозмірними коефіцієнтами.

Якщо в тексті пояснювальної записки наводять діапазон числових значень величини, які виражені однією і тією ж самою одиницею величини, то позначення одиниці величини указують за останнім числовим значенням діапазону, за винятком знаків «%» «°C».

Якщо інтервал чисел охоплює порядкові номери, то для запису інтервалу використовують тире.

Не допускається відокремлювати одиницю величини від числового значення (розносити їх на різні рядки або сторінки), окрім одиниць величин, що вказують у таблицях.

У тексті **числові значення** з позначенням одиниць вимірювань або одиниць величин записують цифрами, а числа без позначення одиниць величин (одиниць вимірів) від одиниці до дев'яти – словами.

Дробові числа приводять у вигляді десяткових дробів, за винятком розмірів у дюймах.

Під час запису десяткових дробів не дозволяється замінювати крапкою кому, що відокремлює цілу частина числа від дробу. У разі неможливості виразити числове значення у вигляді десяткового дробу дозволяється записувати його простий дріб в один рядок через косу лінію.

Приклад – 5/32.

Для вказівки в тексті граничних (що допускаються) відхилень від номінальних значень показника (параметра, розміру) числові значення (номінальні і граничні) наводять у дужках, при цьому в них має бути однакова кількість дробових десяткових знаків.

У тексті пояснювальної записки можуть бути встановлені

скорочення, вживані тільки в даній роботі. При цьому повну назву слід наводити при його першому згадуванні в тексті, а після повної назви в дужках – скорочену назву або абревіатуру. При подальшому згадуванні використовують скорочену назву або абревіатуру.

Приклади:

1. Наземне обслуговування в аеропортах здійснюють також хендлінгові компанії (далі – ХК).

2. Публічне акціонерне товариство (ПАТ).

Якщо в тексті пояснювальної записки прийнято особливу систему скорочення слів і найменувань, то перелік прийнятих скорочень має бути наведений у структурному елементі «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ». У цьому випадку форму запису не застосовують.

Примітки слід поміщати безпосередньо після текстового, ілюстративного матеріалу, до яких відносяться ці примітки і друкувати з прописної літери з абзацу шрифтом 12 пт. Якщо примітка одна, то після слова «Примітка» ставиться крапка і примітка друкується теж з прописної букви. Одну примітку не нумерують. Декілька приміток нумерують за порядком арабськими цифрами.

Примітки виділяють зменшеним розміром шрифту. Слово «Примітка» друкують у підбір до тексту.

Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – дефіс (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклади:

а) кредитне фінансування підприємства;

б) використання різновидів лізингу:

1) фінансового;

2) оперативного;

в) використання нерозподіленого прибутку підприємства.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

6.4. Оформлення додатків

Додатки до дипломної роботи мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою. Крім того, у додатки доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дипломної роботи:

- нормативні документи підприємства;
- економічну та фінансову звітність, аудиторські висновки;
- проміжні математичні доведення, формули, розрахунки;
- великі масиви інформації щодо результатів наукових досліджень;

- статистичну і довідкову інформацію;
- ілюстрації допоміжного характеру.

Додатки оформляються як продовження дипломної роботи і розміщуються в порядку посилань на них у тексті.

Додаток повинен мати заголовок, написаний або надрукований малими літерами, починаючи з великої літери, симетрично до тексту сторінки.

Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово "Додаток" і поряд - велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, І, Й, О, Ч, Ь.

Текст кожного додатка, за необхідності, може бути поділений на розділи та підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: "А.2" - другий розділ додатка А; "В. 3.1" - перший підрозділ третього розділу додатка В. Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: "рис. Д. 1.2" - другий рисунок першого розділу додатка Д; "формула (А.1)" - перша формула додатка А.

7. Підготовка та захист дипломної роботи

Закінчивши повністю оформлення дипломної роботи, студент подає її (в розшитому вигляді) на остаточну перевірку керівникові та нормо-контролеру, а далі – на розгляд спеціальної комісії на кафедрі (попередній захист). Одночасно з дипломною роботою подається ілюстративна частина (не менше 12 аркушів формату А4), яка відображає основні положення та результати роботи. Надалі цей матеріал використовується для презентації роботи під час захисту.

Комісія вирішує питання про допуск дипломної роботи на захист у Екзаменаційній комісії. При цьому необхідно оформити направлення голові ЕК щодо захисту дипломної роботи магістра.

Одночасно студент готує доповідь для захисту основних положень дипломної роботи перед ЕК. У доповіді необхідно зазначити мету роботи, основні положення, що характеризують одержані теоретичні та аналітичні результати, пропозиції, що дозволять вирішити поставлене завдання, отримані результати. Доповідь має обов'язково розкривати тему дипломної

роботи.

Для захисту роботи до ЕК студент подає відгук керівника дипломної роботи (Додаток К), рецензію на дипломну роботу, підписану рецензентом (Додаток Л), довідку про успішність. Можна додавати зовнішню рецензію керівника підприємства, на матеріалах якого виконувалася робота, або викладача з іншої кафедри університету, який має науковий ступінь доктора чи кандидата економічних наук. Вона свідчить про достовірність наведеної в роботі інформації, правдивість фактичних даних. Крім цього, бажано, щоб результати дипломної роботи були взяті до впровадження у виробництво, про що підприємство надає Акт (довідку) про впровадження (Додаток М).

Під час презентації роботи перед Екзаменаційною комісією студент використовує в повному обсязі виконаний ним ілюстративний матеріал: графіки, діаграми, таблиці. Структура ілюстративного матеріалу:

1. Ілюстративний матеріал, який визначає мету, об'єкт та предмет дослідження, завдання дипломної роботи та основні теоретичні положення і алгоритми розрахунків (15-20%).

2. Таблиці та графіки, що відображають результати проведеного аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства та характеризують наявність проблем (50-55%).

3. Ілюстративний матеріал, що відображає і розкриває наукову новизну дослідження, пропозиції, рекомендації, обґрунтування щодо шляхів вирішення поставлених завдань, розрахунки запропонованих заходів та визначення їх впливу на основні показники діяльності підприємства (30-35%).

На завершену дипломну роботу керівник дає стислий відгук, у якому об'єктивно оцінює як якість виконання самої роботи, так і роботу студента над нею, робить висновок про можливість допуску студента до захисту в ЕК.

Зброшурований у твердій палітурці рукопис завершеної дипломної роботи, яка підписана студентом, нормоконтролером та керівником, за наявності позитивної характеристики роботи в письмовому відгуку керівника і рецензії, копії опублікованих праць та підтверджень апробації результатів дипломної роботи студент подає завідувачу кафедри, який приймає рішення про допуск до захисту.

Рецензія надається в довільній формі і має містити всі необхідні складові, як наведено у Пам'ятці рецензенту в Додатку Л. Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає.

Для підготовки студента до пояснень, у зв'язку з можливими зауваженнями рецензента, йому надається можливість ознайомитися з рецензією до попереднього захисту роботи

Завершальною процедурою допуску дипломної роботи до захисту є розгляд перерахованих супровідних матеріалів завідувачем кафедри. Допуск до захисту здійснюється шляхом відповідного запису завідувача кафедри у висновку кафедри, на титульному аркуші та у завданні до дипломної роботи, презентаційному матеріалі.

Якщо завідувач кафедри вважає неможливим допуск дипломної роботи до захисту через її незадовільну якість, це питання обговорюється на засіданні кафедри за участю наукового керівника, оформляється протоколом і подається на затвердження проректорові університету у встановленому порядку.

Захист дипломної роботи відбувається на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, графік роботи якої затверджується наказом ректора університету. Голові ЕК до початку кожного засідання надаються такі документи:

- витяг із наказу ректора про затвердження персонального складу ЕК;
- список студентів групи, які допущені до захисту дипломних робіт за підписом декана факультету.

До початку роботи ЕК студент подає секретарю ЕК такі документи:

- довідку про виконання студентом навчального плану та про одержані ним оцінки з теоретичних дисциплін, навчальних та виробничих практик;
- дипломну роботу;
- роздрукований презентаційний матеріал;
- письмовий відгук керівника дипломної роботи;
- рецензію;
- за наявності зовнішню рецензію;
- за наявності акту впровадження у виробництво;
- інші матеріали, які характеризують наукову цінність виконаної роботи (опубліковані наукові роботи за темою дипломної роботи тощо).

Під час підготовки до захисту дипломної роботи студент погоджує зі своїм керівником складену ним стислу доповідь (до 10 хвилин) щодо змісту роботи і підготовлені наочні матеріали для презентації роботи.

Студент також готує наочний матеріал у вигляді ілюстрацій на форматі А4 для кожного члена ЕК та не менше двох примірників для гостей, присутніх на засіданні ЕК (всього шість екземплярів). Наочні матеріали мають послідовно ілюструвати доповідь студента і забезпечувати повноту висвітлення всіх положень, які підлягають захисту.

Процедура захисту кожної дипломної роботи протоколюється секретарем комісії. Студент стисло доповідає комісії сутність проведеного дослідження, дає оцінку отриманим результатам, ілюструючи доповідь посиланням на наочні матеріали. Після доповіді студента та відповідей на

запитання членів ЕК, секретар зачитує рецензію на дипломну роботу, і студент має можливість відповісти на зауваження рецензента. Під час захисту дипломної роботи викладачі, спеціалісти також можуть задавати студентові запитання щодо змісту роботи.

Якщо захист дипломної роботи не відбувся з поважних причин, про що студент подав відповідні документи до деканату та Екзаменаційної комісії, декан факультету розглядає та вирішує питання щодо подальшого захисту дипломної роботи у встановленому порядку.

8. Критерії оцінювання дипломної роботи

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004р. №48 «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу», методичних рекомендацій щодо рейтингової системи оцінювання результатів виконання та захисту дипломних проектів (робіт) ОКР «спеціаліст» та ОС «магістр», затверджених розпорядженням проректора з навчальної роботи від 18.01.2006 №1/роз, атестація випускників ОС «магістр» в умовах кредитно-модульної системи здійснюється в ЕК шляхом рейтингового оцінювання результатів виконання та захисту дипломних робіт з використанням підсумкової рейтингової оцінки. Рейтингове оцінювання результатів виконання та захисту дипломної роботи здійснюється в балах головою та кожним членом ЕК з урахуванням критеріїв та відповідних кількісних оцінок, наведених у табл. 1.

Підсумки захисту дипломних робіт оцінюються в установленому порядку рейтингової системи оцінювання за 100-бальною шкалою з наступним переведенням оцінки до національної шкали («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалою ECTS (наприклад, 85/Добре/В).

Підсумкова рейтингова оцінка результатів виконання та захисту дипломної роботи в балах визначається як середньоарифметична оцінка з рейтингових оцінок голови та членів ЕК (табл. 2).

Рейтингові оцінки, визначені за кожним критерієм, заносяться до відповідних робочих таблиць членами ЕК та її головою. При цьому до уваги беруться висновок рецензента та виставлена ним оцінка. Обговорення результатів виконання та захисту студентами-випускниками дипломної роботи, визначення рейтингових оцінок та прийняття рішення щодо присвоєння випускнику кваліфікації з видачею диплома встановленого зразка (або встановленого зразка з відзнакою), надання рекомендації щодо подальшого навчання тощо здійснюються на закритому засіданні ЕК за встановленою процедурою. За однакової кількості голосів голос голови ЕК є вирішальним.

Повторний захист дипломної роботи з метою підвищення позитивної підсумкової рейтингової оцінки не дозволяється.

Підсумкові рейтингові оцінки результатів виконання та захисту студентами-випускниками дипломних робіт заносяться до протоколу засідання ДЕК з проведення захисту дипломної роботи в балах за 100-бальною шкалою, за національною шкалою та шкалою ECTS, наприклад так: *90/Відмінно/А, 84/Добре/В, 65/Задовільно/Е.*

Таблиця 1

Оцінювання результатів виконання та захисту дипломної роботи

Критерії оцінювання результатів виконання дипломної роботи	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка, балів
1. Актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам	10	Відповідає повністю	10
		Відповідає неповністю	8
		Відповідає недостатньо	6
2. Повнота, науковий рівень обґрунтування висновків і рекомендацій	20	Достатньо повно та обґрунтовано	20
		Недостатньо повно та обґрунтовано	16
		Неповно та недостатньо обґрунтовано	12
3. Практична цінність висновків та запропонованих рекомендацій, можливість їх впровадження у виробництво або навчальний процес	10	Мають практичну цінність, можуть бути майже повністю впроваджені у навчальний процес як основа дипломної роботи ОКР «магістр»	10
		Частково мають практичну значущість	8
		Деякі елементи розробок мають практичну цінність, можливе їх впровадження у виробництво або навчальний процес	6
4. Рівень використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій для розроблення дипломної роботи	10	Високий рівень	10
		Середній рівень	8
		Низький рівень	6
5. Відповідність дипломної роботи вимогам нормативних актів України, ДСТУ, якість оформлення матеріалів	10	Достатньо повна, висока якість	10
		Недостатньо повна, прийнятна якість	8
		Неповна, невисока якість	6

6. Змістовність доповіді та відповідей на запитання членів ДЕК під час захисту основних положень дипломної роботи	40	Доповідь та відповіді на запитання повні, послідовні, логічні	40
		Доповідь та відповіді на запитання недостатньо повні, логічні та послідовні	32
		Непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні відповіді на запитання	24
Усього	100	–	–

Таблиця 2

Шкала оцінювання результатів виконання та захисту дипломної роботи

Оцінка, балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81		C
67–74	Задовільно	D
60–66		E
35–59	Незадовільно	FX
1–34		F

У випадку неявки студента на захист дипломної роботи з будь-яких причин у протокол засідання ЕК з проведення захисту дипломних робіт робиться запис: «Не атестований у зв'язку з неявкою на засідання Екзаменаційної комісії», а питання атестації студента вирішується в установленому порядку.

У випадку отримання студентом за виконання та захист дипломної роботи підсумкової рейтингової оцінки «Незадовільно» (за національною шкалою) ЕК заноситься до протоколу відповідна оцінка, а сам випускник вважається не атестованим.

Підсумки атестації випускників у формі захисту дипломної роботи оголошуються в день проведення захисту після оформлення протоколу засідання ЕК.

У випадках, коли підсумки захисту випускником дипломної роботи визнаються ЕК незадовільними, комісія встановлює, чи може зазначений випускник подати на повторний захист ту ж саму роботу з доопрацюванням, чи він повинен виконати роботу за новою темою, узгодженою з випусковою кафедрою.

Випускнику, який був допущений до захисту дипломної роботи, але не захистив її з поважної причини (документально підтвердженої), за

поданням декана факультету (директора інституту) головою ЕК може бути дозволений захист в інший день у межах терміну роботи комісії.

Не атестованому з неповажних причин за підсумками захисту дипломної роботи і відрахованому з університету наказом ректора випускнику видається академічна довідка встановленого зразка. Відрахований з університету як не атестований випускник має право на повторний захист дипломної роботи в університеті не раніше ніж через чотири місяці і не пізніше ніж через три роки після проходження атестації вперше.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульного аркуша пояснювальної записки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри

“ _____ ” _____ 201__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА**(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 076 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ
ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»
ОСВІТЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В АВІАЦІЇ»**

Тема: «Управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства»

Виконавець _____
(підпис, прізвище, ім'я, по-батькові.)

Керівник: _____
(підпис, прізвище, ім'я, по-батькові, підпис)

Нормоконтролер: _____
(підпис) (ПІБ)

КИЇВ 201__

Додаток Б

Зразок оформлення завдання на виконання дипломної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФЕБА (або ННІОТ)Кафедра економіки та бізнес-технологійСпеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»Освітньо-професійна програма «Підприємницька діяльність в авіації»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«__» _____ 201 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи студентки

Шеховцової Ольги Олександрівни

(ПІБ випусника в родовому відмінку)

11. Тема дипломної роботи «Управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства»

затверджена наказом ректора від «__» _____ 201 р. № __ / __

2. Термін виконання роботи: з «__» _____ 201 р. до «__» _____ 201 р.

3. Вихідні дані до роботи: Бухгалтерська звітність ПАТ «Мотор Січ»»; баланс форма форма №1, звіт про фінансові результати форма № 2, статут підприємства ПАТ «Мотор Січ».4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що підлягають розробці): Теоретико-методичні аспекти управління кадровим потенціалом підприємств. Аналітична оцінка теоретико-методичні аспекти управління кадровим потенціалом підприємств. Пропозиції щодо удосконалення управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства ПАТ «Мотор Січ»5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: Кадровий потенціал та його складові. Оцінювання кадрового потенціалу. Структура управління ПАТ «Мотор Січ». Динаміка результатів діяльності ПАТ «Мотор Січ». Динаміка показників рентабельності ПАТ «Мотор Січ». Динаміка показників використання персоналу ПАТ «Мотор Січ». Результати оцінювання кадрового потенціалу ПАТ «Мотор Січ». Заходи підвищення кадрового потенціалу ПАТ «Мотор Січ».

Продовження Додатка Б**6. Календарний план-графік**

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Вступ	15.10.2018	19.10.2018
2	Вивчити теоретико-методичні аспекти управління кадровим потенціалом підприємств	20.10.2018	03.11.2018
3	Провести аналітичну оцінку стану управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства ПАТ «Мотор Січ»	04.11.2017	23.11.2018
4	Розробити та обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства ПАТ «Мотор Січ»	26.11.2018	21.12.2018
5	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, подання дипломної роботи на кафедру, перевірку на плагіат	22.12.2018	20.01.2019
6	Передзахист	21.01.2019	22.01.2019
7	Рецензування роботи. Оформлення документів до захисту	23.01.2019	05.02.2018
8	Захист дипломної роботи в ЕК	07.02.2019	

7. Дата видачі завдання: «__» _____ 201__ р.

Керівник дипломної роботи _____ Іванова Т.О.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Шеховцова В.О.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

Зразок оформлення реферату РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи Шеховцової Ольги Олександрівни. «Управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства»: 121 сторінка, 30 рисунків, 21 таблиця, 41 використане джерело.

КАДРИ, КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПЕРСОНАЛ, УПРАВЛІННЯ, АВІАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО, КАДРОВИЙ СКЛАД, МОТИВАЦІЯ.

Об'єкт дослідження – процес управління кадровим потенціалом авіаційного підприємства; предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти процесу управління кадровим потенціалом на ПАТ «МОТОР СІЧ».

Мета дипломної роботи – обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення управління кадровим потенціалом на ПАТ «МОТОР СІЧ».

Методи дослідження – аналізу і синтезу, індукції та дедукції, аналітичний, групування, узагальнення, порівняння, класифікації, коефіцієнтний, SWOT-аналіз, методи фінансового та економічного аналізу.

Отримані результати та їх новизна – удосконалено систематизацію чинників формування та розвитку кадрового потенціалу підприємств шляхом виокремлення законодавчо-нормативних, соціальних, економічних, фінансових, демографічних, інноваційних, інвестиційних, організаційних чинників; отримав подальшого розвитку методичний підхід щодо оцінювання кількісних та якісних аспектів кадрового складу з урахуванням специфіки функціонування підприємства; отримали подальшого розвитку практичні положення щодо розробки комплексу заходів удосконалення управління кадровим потенціалом, який включає розробку ефективних програм залучення та адаптації молодих фахівців, оптимізацію системи оплати праці, оцінку ефективності програм професійного розвитку, стимулювання інноваційної діяльності працівників, сприяння стабільності кадрового складу, оптимізацію організаційної структури управління.

Рекомендації щодо використання результатів – удосконалений комплексний підхід щодо управління кадровим потенціалом підприємства рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у освітньому процесі та в практичній діяльності фахівців під час аналізу та оцінювання кадрової політики на підприємстві.

Галузь застосування і ступінь впровадження матеріалів дипломної роботи – матеріали дипломної роботи можна використовувати на підприємствах авіаційної галузі.

Прогнозні припущення про розвиток об'єкта і предмета дослідження – вдосконалення управління кадровим потенціалом підприємства призведе до підвищення ефективності діяльності підприємства в майбутньому.

**Зразок оформлення змісту
ЗМІСТ**

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	11
1.1. Сутність кадрового потенціалу підприємств у сучасних умовах	11
1.2. Особливості управління кадровим потенціалом підприємств	
1.3. Методичні підходи до оцінювання кадрового потенціалу підприємств.....	25
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АВІАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МОТОР СІЧ»	30
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ПАТ «Мотор Січ».....	30
2.2. Аналіз кількісних і якісних аспектів кадрового складу ПАТ «Мотор Січ»	41
2.3. Оцінювання стану розвитку кадрового потенціалу ПАТ «Мотор Січ».....	
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПАТ «МОТОР СІЧ»	58
3.1. Напрями удосконалення процесу формування та закріплення кадрового складу ПАТ «Мотор Січ».....	58
3.2. Проект реорганізації структури управління ПАТ «Мотор Січ»	69
3.3. Професійний розвиток кадрів як фактор закріплення висококваліфікованих працівників на ПАТ «Мотор Січ».....	76
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ	
ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	101

Зразок оформлення переліку умовних позначень
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВВП – валовий внутрішній продукт;
ВМД – вантажно-митна декларація;
ВНП – валовий національний продукт;
ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі;
ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність;
НДДКР – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;
ОАЕ – Об'єднані Арабські Емірати;
ПДВ – податок на додану вартість;
СЗГ – стратегічні зони господарювання;
ТН ЗЕД – товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності;
ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю;
УКТ ЗЕД – український класифікатор товарів;
Ф№1 – форма № 1 балансу підприємства (звіт про фінансовий стан);
Ф№2 – форма № 2 (звіт про фінансові результати).

Додаток Ж**Зразок оформлення рисунку**

На рис. 2.2 графічно зображена динаміка результатів діяльності ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018 рр.

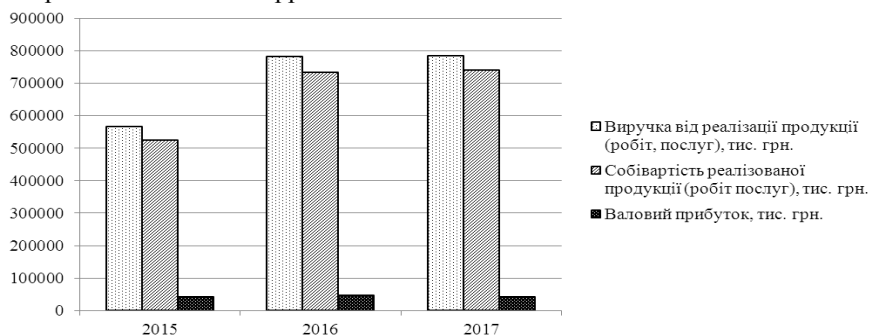

Рис. 2.2. Динаміка результатів діяльності ПАТ «Мотор Січ»

Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.2.

Додаток 3**Зразок представлення таблиці**

Узагальнені підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства наведені у табл. 1.2 [18, 39, 62].

Таблиця 1.2

Змістовне наповнення дефініції «конкурентоспроможність»

Джерело	Визначення
Хруцький В.С, Корнєєва І.В. [18, с.6]	Здатність успішно оперувати на конкретному ринку в даний період часу шляхом випуску й реалізації конкурентноспроможних виробів і послуг.
А.П.Градова [36, с.46]	Конкурентоспроможність фірми може бути визначеною як її порівняльна перевага відносно до інших фірм даної галузі всередині країни та за її межами
Перцовський Н.І. [62, с.39]	Це узагальнюючий показник життєвої стійкості підприємства, його вміння ефективно використовувати свій фінансовий, виробничий, науково-технічний потенціали.

Джерело: узагальнено автором на основі аналізу джерел [18],[36], [62]

Додаток К

**Зразок бланка відгуку керівника
дипломної роботи**
(бланк друкується та заповнюється на одному аркуші з двох боків)
Лицьова сторінка

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДГУК
керівника дипломної роботи (проекту)
випускника кафедри (назва кафедри)

(назва інституту (факультету))

(П.І.Б. випускника)

Керівник дипломної роботи (проекту):

(науковий ступінь, посада, вчене звання) (П.І.Б.)

« » _____ 20 р. _____
(підпис)

ПАМ'ЯТКА КЕРІВНИКУ

Відгук пишеться в довільній формі на бланку встановленого зразка. У відгуку необхідно відобразити:

- характер виконання дипломної роботи (проекту) (в ініціативному порядку, за замовленням підприємства, організації, установи тощо);

- мету дипломної роботи (проекту);

- відповідність виконаної дипломної роботи (проекту) затвердженому завідувачем кафедри завданню;

- ступінь самостійності випускника при виконанні дипломної роботи (проекту);

- уміння випускника працювати з літературними джерелами, аналізувати теоретичний та практичний матеріал, приймати обґрунтовані рішення (інженерні, наукові), застосовувати сучасні комп'ютерні інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати досліджень (експерименту), проектування;

- знання та дотримання вимог нормативних документів при виконанні дипломної роботи (проекту) в цілому та оформленні пояснювальної записки і інших матеріалів;

- отримані найбільш важливі теоретичні та практичні результати, їх апробацію на конференціях, семінарах тощо;

- узагальнену оцінку рівня виконаної дипломної роботи (проекту) відповідність набутих випускником знань, умінь та навичок (компетенцій), а також висновок щодо можливості присвоєння випускнику кваліфікації фахівця певного освітнього ступеня за даним напрямом (спеціальністю) чи спеціалізацією відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 003:2010».

Додаток Л

Зразок бланка направлення на рецензію
(бланк друкується та заповнюється на одному аркуші з двох сторін)
Лицьова сторінка

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАПРАВЛЕННЯ

на рецензію дипломної роботи (проекту)

Шановний(на) _____

Направляємо Вам на рецензію дипломну роботу (проект)
 студента кафедри (назва кафедри та інституту (факультету))

_____ (П.І.Б. випускника)

на тему « _____ »

Рецензію просимо подати до університету за адресою:
 03058, м. Київ, проспект Космонавта Комарова, 1, до « ____ » _____
 20__ р.

Запрошуємо особисто бути присутніми під час
 прилюдного захисту дипломної роботи (проекту) на засіданні ЕК
 « ____ » _____ 20__ р.

Директор інституту (факультету): _____
 (підпис) (П.І.Б.)

Рецензування виконав: _____

_____ (науковий ступінь, вчене звання, посада, П.І.Б. рецензента)

РЕЦЕНЗУВАННЯ ВИКОНАНО

Завідувач (назва випускової кафедри)

_____ (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

*Продовження Додатку Л***ПАМ'ЯТКА
рецензенту дипломної роботи**

Рецензія пишеться в довільній формі на бланку встановленого зразка. У рецензії необхідно відобразити:

- відповідність змісту роботи темі і завданню на дипломну роботу (проект) (відповідність теми роботи фактичному об'єкту роботи);

- актуальність теми, наявність замовлення роботи (проекту) підприємством (організацією);

- достатність вихідних даних на роботу (проект), їх спрямованість на пошуки оптимальних рішень з урахуванням останніх досягнень науки і техніки;

- наявність багатоваріантного аналізу основної задачі на основі літературного пошуку новітніх досліджень і розробок з обґрунтуванням оптимального варіанта розв'язання;

- наявність оптимізації рішень в роботі, глибина обґрунтувань прийнятих рішень;

- застосування ЕОМ для вирішення задач основної частини роботи (оптимізація, моделювання та ін.), обґрунтування (обґрунтованість) вибору програмного забезпечення, застосування стандартних та оригінальних програм, наявність аналізу результатів та їх використання в роботі;

- стиль написання (обґрунтовальний чи описовий), відповідність оформлення до вимог діючих стандартів;

- якість виконання пояснювальної записки та ілюстративного матеріалу, відповідність вимогам державних стандартів;

- практична цінність роботи, можливість її реалізації;

- виявлені недоліки;

- мотивовану оцінку дипломної роботи за 100-бальною та національною шкалами і шкалою ECTS, а також висновок щодо можливості присвоєння випускнику кваліфікації фахівця певного освітнього ступеня за даним напрямом (спеціальністю) чи спеціалізацією відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 003:2010».

Закінчення додатку Л

**Зразок бланка рецензії на
дипломну роботу (проект)**

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РЕЦЕНЗІЯ
на дипломну роботу (проект) випускника кафедри (назва
кафедри)

(назва інституту (факультету))

(П.І.Б. випускника)

Рецензент:

(науковий ступінь, посада, вчене звання) (

П.І.Б.)

« »

20

р.

(підпис)

З рецензією ознайомлений:

(підпис) (П.І.Б. випускника)

« »

20

р.

Фірмовий бланк підприємства

Довідка № 136 від 29.01.2018 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дипломної роботи
Комар Інни Володимирівни на тему
«Розвиток соціальної відповідальності в системі корпоративного
управління»

Довідка видана в тому, що розроблені Комар І.В. при написанні дипломної роботи пропозиції щодо інтегрування механізму соціальної відповідальності у систему корпоративного управління діяльністю ТОВ «Нова пошта», що доведені до рівня практичних рекомендацій у формі запропонованих заходів, використані у роботі його відділення №18 м.Києва.

У результаті їх практичного впровадження, в т.ч. за допомогою запропонованого розширення використання інструментів соціальної відповідальності, дозволило відділенню №18 ТОВ «Нова пошта» м. Києва досягти поставлених економічних та соціальних цілей управління на засадах цілеспрямованого використання адаптованих методичних підходів концепції соціальної відповідальності з більшою результативністю.

Також відзначаємо проведення під час проходження переддипломної практики об'ємної роз'яснювальної роботи щодо впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності в процес стратегічного управління та оперативну діяльність ТОВ «Нова пошта».

Керівник
відділення №18 м.Київ

Н.В. Ігнатова
(підпис, засвідчений печаткою підприємства)

Додаток Н

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У
СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Характеристи ка джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. – Львів : Свічадо, 2006. – 307 с. – (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV–V ст. ; № 14).
Два автори	1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).
Три автори	1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – XLIII, 265 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К. : НДІ "Укראгропромпродуктивність", 2006. – 106 с. – (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).
П'ять і більше авторів	1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с. – (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу).
Багатотомний документ	1. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.

Матеріали конференцій	1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11–13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. –167 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи).
Бібліографічні показники	1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.
Дисертації	1. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20, [1] с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.
Електронні ресурси	1. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm .

Навчально-методичне видання

**ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**до виконання
дипломної роботи**

**для випускників освітнього ступеня «Магістр»
усіх форм навчання
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»
освітньо-професійних програм: «Підприємницька діяльність в
авіації» та «Підприємництво та бізнес-технології»**

Укладачі: Ушенко Наталя Валентинівна
Командровська Вероніка Євгенівна
Овсак Оксана Павлівна

Авторська редакція

Підписано до друку _____ 2019 р. Формат 60*84/16. Папір офс.
Офіс. друк. Ум. друк. арк. 2,3. Обл.-вид. арк. 2,0
Тираж ___ пр. Замовлення № _____. Вид. № _____

Видавництво НАУ
03056, Україна, м. Київ, проспект К.Комарова, 1